

මිරිගුවක් පිටපස හඹායන ශ්‍රී ලංකාවේ නිදහස් වෙළඳ ප්‍රතිපත්තිය

ශ්‍රී ලංකා රජය විසින් ඉදිරිපත් කරන ලද 2014 අයවැය වාර්තාව මගින් පැහැදිලි අරමුණක් මත ස්ථාවරව ක්‍රියාත්මක වන සරල නිදහස් වෙළඳ ප්‍රතිපත්තියක් ක්‍රියාත්මක කිරීමට රජය බැඳී සිටින බවට කරුණු ඉදිරිපත් කරන ලදී. අයවැය සමග ඉදිරිපත් කළ තාක්ෂණික සටහන් වල ඇමුණුම් අංක 06 මගින් "දැනට පවතින කාණ්ඩ 4 කින් යුතු බදු ව්‍යුහය භාණ්ඩ නිෂ්පාදනයට හා වෙළඳාමට පහසුකම් සැලසීම සඳහා තවදුරටත් සරල බව සුරැකෙන පරිදි සම්පීඩනය කොට පවත්වාගෙන යනු ඇත" ලෙසට කරුණු දක්වා ඇත.

මෙම කරුණු සනාථ කිරීම සඳහා අංක සටහන 01 මගින් දක්වා ඇති ආනයන බදු ව්‍යුහය අයවැය මගින් ඉදිරිපත් කරන ලදී. නමුත් එමගින් ඉදිරිපත් කොට ඇති දත්ත මගින් යතාර්ථය පිළිබඳ පැහැදිලි විවරණයක් සැපයීමට සමත් වී නොමැත. ආනයන බදු යම්තාක් දුරට ලිහිල්කරණයකට ලක් වී තිබුණ ද ආනයන බදු යනු ආනයනික භාණ්ඩ මත පනවා ඇති අනේකවිධ බදු අතරින් එක් බදු වර්ගයක් පමණි. වර්තමානය තුළ ශ්‍රී ලංකාවේ ක්‍රියාත්මක වන සමස්ත ආනයනික භාණ්ඩ බදු දෙස බැලීමේ දී පෙනී යන්නේ බදු අගයන් කම්කව ඉහළ යන ප්‍රවණතාවයක් පෙන්නවන බවයි. එමෙන්ම එම බදු ඉතා සංකීර්ණ මෙන්ම විටින් විට වෙනස්වන පරිසරයක් තුල සමස්ත විදේශ වෙළඳාම අස්ථාවර මට්ටමකට ඇඳ වැටී ඇත.

අංක සටහන අංක 01

වර්ගීකරණය	රේගු බදු %	තීරු බදු තීරයන් සංඛ්‍යාව
දේශීයව නිපදවනු නොලබන අත්‍යවශ්‍ය යෙදවුම්	0	3376
අමුද්‍රව්‍ය හා අර්ධ අමුද්‍රව්‍ය	7.5	184
අතරමැදි භාණ්ඩ	15.0	1605
නිම් භාණ්ඩ	25.0	1412

මූලාශ්‍රය 2014 අයවැය කථාව

ශ්‍රී ලංකාව දකුණු ආසියාතික කලාපය තුළ නිදහස් වෙළඳාම ප්‍රවලිත කිරීම සඳහා පුරෝගාමීව කටයුතු කළ රාජ්‍යයයි. 1977 නිදහස් ආර්ථික ප්‍රතිපත්තියක් සමඟ ආරම්භ වූ මෙම ඉදිරි පියවර වසර 22 ක් පුරා එනම් 1999 දක්වාම දකුණු ආසියාවේ වඩාත් ම ලිබරල් වෙළඳ ප්‍රතිපත්තියකට නිමිකම් කී රාජ්‍යය ලෙස ක්‍රියාත්මක විය.

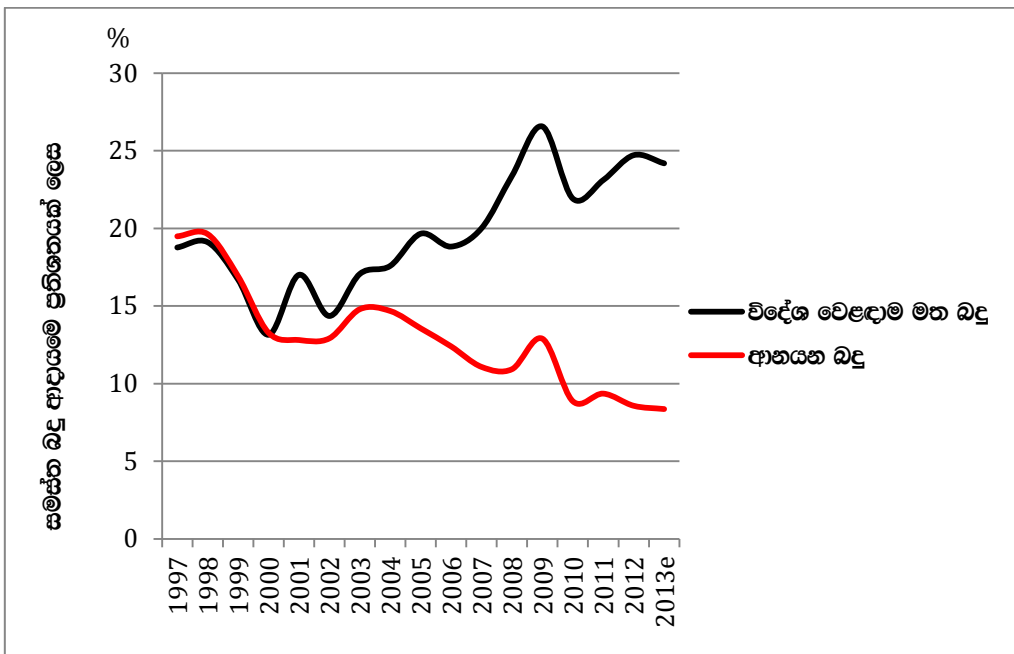
ශ්‍රී ලංකාව මෙම ලිබරල් වෙළඳ රටාව මගින් ප්‍රතිලාභ ලැබූ බව බහුතර ආර්ථික විද්‍යාඥයින්ගේ මතයයි. කෙසේ වුවද වර්ෂ 2000 පමණ සිට මෙම වෙළඳ ප්‍රතිපත්තියම දිශානතිය සැලකිය යුතු වෙනසකට භාජනය විය. රජය විසින් ඉදිරිපත් කරන අයවැය ලේඛන සහ අනෙකුත් ප්‍රතිපත්තියම වාර්තා මගින් නිදහස් හා සරල වෙළඳ ක්‍රමයක් පවත්වාගෙන යන බවට කරුණු ඉදිරිපත් කෙරුණද යතාර්ථය මීට භාත්පසින්ම වෙනස් මුහුණුවරක් ගෙන ඇති අතර විදේශ වෙළඳ ප්‍රතිපත්තියෙහි විනිවිදභාවයද දැඩි පිරිහීමකට භාජනය වී ඇත.

වර්ෂ 1999 දක්වා විදේශ වෙළඳාම මත බලපවත්වනා එකම බදු වර්ගය ආනයන බදු විය. වර්ෂ 2000 සිට විදේශ වෙළඳාම සඳහා නව බදු වර්ග හඳුන්වා දීම ආරම්භ වූ අතර විශේෂයෙන්ම පසුගිය වසර 6 ක කාලය තුළ මෙහි සිඝ්‍ර ඉහළ යාමක් සිදු විය. මෙලෙස ඉදිරිපත් කරන ලද බදු අතරින් 90% ක්ම ආනයනික භාණ්ඩ මත පනවා ඇත. ඒ අනුව වර්තමානයේ ක්‍රියාත්මක වන ආනයන භාණ්ඩ බදු ව්‍යුහය ආනයන බද්ද, සෙස් බද්ද, වරාය හා ගුවන්තොටුපොළ සංවර්ධන බද්ද, විශේෂ වෙළඳ භාණ්ඩ බද්ද, ජාතිය ගොඩනැගීමේ බද්ද යනාදි වශයෙන් බදු වර්ග ගණනාවකින් සමන්විත වේ.

කලාපයේ අනෙකුත් රටවල් හා සන්සන්දනයේ දී ශ්‍රී ලංකාව ඉතා අඩු ආනයන බදු අනුපාතයකට හා ආනයන සරල බදු ව්‍යුහයකට නිමිකම් කියනා රටකි. කෙසේ වුවද මෑත කාලයේ දී ආනයන බදු වලට අමතරව නව බදු අනුපාත හා භාණ්ඩ ආවරනයන්ගෙන් සමන්විත අමතර බදු වර්ග ගණනාවක් විදේශ වෙළඳාමට ඉදිරිපත් කොට ඇත. එබැවින් මතුපිටින් පෙනෙන ප්‍රතිරූපයට වඩා යතාර්ථය වෙනස් ස්වරූපයක් ගනී. 2013 හා 2014 යන වර්ෂ වලදී ඉදිරිපත් කරන ලද රාජ්‍ය මූල්‍ය කළමනාකරන වාර්තා මගින් දක්වා ඇති ආකාරයට විශේෂ භාණ්ඩ බද්ද මගින් උපයන ලද ආදායම ඉහල ගොස් ඇති අතර ඊට බලපෑ ප්‍රධාන සාධකය වූයේ බදු අනුපාතය හා බද්ද මගින් ආවරනය වන භාණ්ඩ ප්‍රමාණය ඉහල දැමීමයි. සෙස් බද්ද ද මීට සමාන ආකාරයකින් එහි නියම කාර්යභාරය අතපසු කරමින් නීතිමය අවශ්‍යතාවන් හා ප්‍රතිපත්තියම පොරොන්දු බිඳ දමමින් ක්‍රියාත්මක වේ.

රජය සටහන 02 මගින් විදේශ වෙළඳාමට බලපවත්නා බදු සහ එමගින් ඉපැයෙන ආදායම් ප්‍රතිශතයන් පිළිබඳව මනා විවරනයක් සපයයි. 1999 සිට 2012 දක්වා කාල පරාසය තුළ ආනයන බදු සමස්ත බදු ආදායමට ලබා දුන් දායකත්වය 13% සිට 9% දක්වා පහත වැටී ඇත. නමුත් සමස්ත විදේශ වෙළඳාම මත බලපවත්වන බදු මුලු බදු ආදායමට ලබාදෙන දායකත්වය 13% සිට 25% මට්ටම දක්වා ඉහල ගොස් ඇත. මින් ගම්‍ය වන අදහස නම් ආනයන බදු වලට අමතරව විදේශ වෙළඳාම මත බලපවත්වන අනෙකුත් බදු වල බලපෑම ඉහල ගොස් ඇති බවයි.

රජය සටහන 02: විදේශ වෙළඳාම මත බදු තුලින් උපයන බදු ආදායම

රජය විසින් විදේශ වෙළඳාමට බලපවත්නා බදු ව්‍යුහය සරල කලයුතු බව පැවසුවද ඒ සඳහාගනු ලබන ක්‍රියාමාර්ග එතරම් තාත්වික නොවන්නේ එමගින් සමස්ත විදේශ වෙළඳ බදු ව්‍යුහයට බලපවත්නා ප්‍රධාන ගැටලු වන භාවිකථනය කිරීමේ හැකියාව, විනිවිද භාවය හා සරල බව යන කරුණු සම්බන්ධව විසඳුමක් ලබා නොදෙන බැවිනි.

භාවිකථනය කිරීමේ හැකියාව

සාමාන්‍යයෙන් ආනයන මත බලපවත්නා බදු වෙනස් කිරීම වාර්ෂික අයවැය ඉදිරිපත් කිරීමත් සමග සිදුවේ. නමුත් සෙස් හා විශේෂ භාණ්ඩ බදු සම්බන්ධ වෙනස් කිරීම් වසරකට කිහිපවරක් සිදු කරන අතර එම බදු වෙනස්වීම් සිදුවන කාලවකවානු ද ඉතා අවිනිශ්චිත වේ. උදාහරණයක්

ලෙස 2013 මුල් කාලයේ දී තේ කර්මාන්තය සඳහා ඉදිරිපත් කල සෙස් බද්ද දැක්විය හැකිය. මෙය තේ කර්මාන්තයට අනපේක්ෂිත අවස්ථාවක දී ඉදිරිපත් කල බද්දක් විය.

විනිවිදහාවය

බොහෝ අවස්ථාවන්හි දී බදු පැනවීම හා සංශෝධනය වීමගින් බලපෑමට ලක්වන පාර්ශවයන්ට පූර්ව දැනුම්දීමකින් තොරව කඩිනමින් වෙනස්කිරීම තුලින් බොහෝ වෙළඳකරුවන්ට අනපේක්ෂිත අවස්ථාවන් වලදී අමතර බදු බරක් දැරීමට සිදුවේ. 2013 ඔක්තෝම්බර් මාසයේ ශ්‍රී ලංකා අපනයන සංගමය විසින් සංවිධානය කරන ලද සමුලුවක දී අදහස් දැක්වූ අපනයනකරුවෙක් පැවසුවේ බදු වෙනස්කිරීම් වලදී ඊට මුලින්ම අනුකූලතාවයක් දක්වන්නේ ඔවුන් වුවද බදු වෙනස්කිරීම සම්බන්ධව අවසාන වශයෙන් දැන ගැනීමට ලැබෙන්නේ ද තමන්ට බවයි.

සරල බව

ආනයන බදු සඳහා කාණ්ඩ 4 කින් යුතු බදු ව්‍යුහයක් ඉදිරිපත් කොට තිබුන ද සමස්ත බදු ව්‍යුහය දෙස බැලීමේ දී පෙනී යන්නේ විදේශ වෙළඳාම මත විවිධ නව බදු හා අනුපාත පැනවීම මගින් සමස්ත බදු ව්‍යුහයම සංකීර්ණ මට්ටමක පත්කර ඇති බවයි. අංක සටහන 03 මගින් දක්වා ඇති ආකාරයට ආනයන සෙස් බදු තීරු බදු තීරයක් 60 ක් යටතේ වර්ගීකරණය කොට ඇත. එකතු කළ අගය මත ඇති බදු අනුපාතයන් 5% සිට 50% ක වැනි ඉහල පරාසයක් තුල පැතිරී ඇත. ආනයන සෙස් බදු වලින් 80% ක පමණ ප්‍රතිශතයන් ඒකක බදු හෝ සංයුක්ත බදු ගණයට අයත් වේ. ඒකක බදු වෙනස් වූ බදු අනුපාතයන් 21 ක් හා සංයුක්ත බදු සඳහා බදු අනුපාතයන් 29 කටද යටත්ව පවතී.

ශ්‍රී ලංකාව ලෝක වෙළඳ සංවිධානයේ සාමාජිකත්වය උසුලන ද්විපාර්ශ්වික මෙන්ම කලාපීය වෙළඳ ගිවිසුම් වලටද එළඹ සිටින රාජ්‍යයකි. ලෝක වෙළඳ සංවිධානයේ සාමාජිකයෙකු වශයෙන් කාෂිකාර්මික නිෂ්පාදයන්ට සම්බන්ධව ආනයන බදු 50% නොඉක්මවන මට්ටමක පවත්වාගෙන යා යුතුය. නමුත් කාෂිකාර්මික භාණ්ඩ මත පනවා ඇති සෙස් බදු මෙම කොන්දේසිය බිඳ දමා ඇත. ආනයන තීරු බදු රහිත වෙළඳ පරිසරයක් ඇතැම් වෙළඳ ගිවිසුම් මගින් නිර්මාණය කොට තිබුන ද ආනයන භාණ්ඩ මත වෙනත් බදු වර්ග පැනවීම තුලින් මෙම පොරොන්දුවේ සැබෑ ප්‍රතිරූපය බිඳ දමා ඇත.

අතීතයේ දී සාර්ක් කලාපය තුල නිදහස් වෙළඳාම සම්බන්ධව පුරෝගාමී රාජ්‍යය ලෙස කටයුතු කල ශ්‍රී ලංකාව වර්තමානයේ දී කලාපය තුල ඉතා පසුගාමී තත්වයකට පත්ව ඇත. උදාහරණයක් ලෙස දකුණු ආසියාතික රටවල් දකුණු ආසියාති නිදහස් වෙළඳ ගිවිසුම මගින් සාමාන්‍යම කාණ්ඩ ලැයිස්තුවට (Negative List) ඇතුලත් කොට ඇති කාණ්ඩ ගණන අඩු කිරීම සම්බන්ධව අවබෝධතාවයකට එළඹුණි. මෙහි දී කලාපයේ අනෙකුත් රටවල් සියල්ල නියමිත කාලරාමුව තුල මෙය සම්පූර්ණ කිරීමට සමත් වුවද ශ්‍රී ලංකාවට නියමිත දිනය ඉක්මවා මාස ගණනක් යනතුරුම අවසන් කාණ්ඩ ලැයිස්තුව පිළිබදව තීරණයකට පැමිණීමට අපොහොසත් විය.

වර්තමානයේ දී ශ්‍රී ලංකා අපනයන කේන්ද්‍රය දැඩි අර්බුදකාරී ගමන්මගක යෙදෙන අතර මීට පිළියමක් ලෙස නව වෙළඳපොලවල් වලට ප්‍රවේශයක් ලබා ගැනීම සඳහා අභිනව වෙළඳ ගිවිසුම් වලට එළඹීමට උත්සුක වී තිබේ. නමුත් දැනට ක්‍රියාත්මක වන වෙළඳ ගිවිසුම් වල කොන්දේසි පවා නිසිලෙස ක්‍රියාත්මක නොකරන වාතාවරණයක් තුල නව වෙළඳ හවුල්කරුවන්ගේ විශ්වාසය දිනාගැනීම අසීරු කරුණක් බවට පත්ව ඇත.

ප්‍රතිපත්තිගරක බව පුද්ගල අභිවෘද්ධියට පමණක් නොව රාජ්‍යයක සමෘද්ධිය සඳහා ද ඉතා වැදගත් වේ. මේ ආකාරයට විදේශ වෙළඳ ප්‍රතිපත්තිය නිසි ස්ථාවරයකින් තොරව ක්‍රියාත්මක කිරීම වත්මන් ආර්ථික ක්‍රියාකාරීත්වයට පමණක් නොව අනාගතයට ද ඉතා හානිකර වේ. රාජ්‍ය ආදායම ඉහල දමා ගැනීමේ අධිකාරී වෙළඳ බදු විධි විධි වෙනස් කිරීම කිසිසේත්ම ප්‍රායෝගික නොවේ. මෙවැනි ක්‍රියාමාර්ග තුලින් බදු ව්‍යුහයේ විනිවිද බව, සරල බව, ස්ථාවර බවට සිදුවන හානිය තුලින් රටක අපනයන හා ආයෝජන පරිසරයට ඉතා දැඩි පහරක් වදින අතර ආර්ථික වර්ධනය ද අඩාල කිරීමට හේතු සාධක වේ.

අංක සටහන 03 ආනයන සෙස් බදු ව්‍යුහය

<p>ඒකක බදු තීරයන් (Unit Tax bands)</p>	<p>Rs. 4/= per kg, Rs. 10/= per kg, Rs. 15/= per kg, Rs. 20/= per kg, Rs 25/= per kg, Rs. 30/= per kg, , Rs. 50/= per kg, Rs. 60/= per kg, Rs. 75/= per kg, Rs.70/= per kg, Rs. 80/= per kg Rs. 175/= per kg, Rs. 200/= per kg, Rs. 250/= per kg, Rs. 400/= per pair, Rs. 500/= per pair, Rs. 550/= per kg, Rs. 600/= per kg, Rs. 625/= per kg, Rs. 1000/= per kg, Rs. 6,000 per kg net weight</p>
<p>එකතු කල අගය මත බදු තීරයන් (Ad Valorem (Value-Added) Tax bands)</p>	<p>5%, 6%, 8%, 10%, 15%, 20%, 35%, 40%, 50%</p>
<p>සංයුක්ත බදු තීරයන් (Combined Tax bands)</p>	<p>15% or Rs. 15/= per kg, 15% or Rs. 25/= per kg, 15% or Rs. 30/= per kg, 20% or Rs. 25/= per kg 15% or Rs. 30/= per kg, 10% or Rs.45/kg 15% or Rs.70/kg, 30% or Rs. 70/= per kg 30% or Rs.75/= per kg, 30% or Rs. 80/= per kg 30% or Rs. 90/= per kg, 20% or Rs.90/kg 30% or Rs. 100/= per kg, 35% or Rs. 100/= per kg 35% or 35% of 65% of MRP* or Rs. 100/= per kg 30% or Rs. 110/=per kg, 30% or Rs. 120/= per kg 35% or Rs. 125/= per kg, 25% or 25% of 65% of MRP orRs. 150/= per kg, 25% or Rs. 150/= per kg 15% or Rs.150/kg, 20% or Rs. 150/= per kg 10% or Rs.200 /= per kg, 35% or Rs. 200/= per kg 30% or Rs. 225/= per kg, 35% or Rs. 275/= per kg 20% or Rs. 500 /= per kg, 30% or Rs.2,000 /= per kg</p>

මූලාශ්‍රය ශ්‍රී ලංකා ප්‍රජාතාන්ත්‍රික සමාජවාදී ජනරජයේ ගැසට් පත්‍රය
අති විශේෂ ගැසට් අංක 1837/30 - 21.11.2013
MRP (Maximum Retail Price- උපරිම සිල්ලර මිල)

වෙරටේ රිසර්ච් (Verité Research) යනු රාජ්‍ය අංශයට උපාය මාර්ගික හා ප්‍රතිපත්ති සම්පාදනය සඳහා උපදෙස් ලබා දෙන සහ පෞද්ගලික අංශයට ආර්ථික විද්‍යාත්මක, තීර්මය, මාධ්‍ය හා දේශපාලනික ක්ෂේත්‍ර ඔස්සේ උපදේශණ සේවා ලබාදෙන පර්යේෂණ ආයතනයකි.